

Dumitru, s. 98–99, upraveno z hovorové formy jazyka).

Už před migrací z rumunského území se postavení obou skupin částečně proměnilo. V případě rumunských Němců došlo pod vlivem komunistického režimu ke snížení vysokého meziválečného statusu a v případě Rumunů z obce Borșa došlo naopak k růstu sociálního postavení vlivem lokální industrializace, ačkoliv s postsocialistickou restrukturalizací rumunského průmyslu došlo ke ztrátě pracovních míst. Sociální postavení obou skupin tak bylo již před migrací značně změněné a neodpovídalo původní distinkci úspěšných německých přistěhovalců a hůře postavených Rumunů. Němci z Temešváru migrovali po období dlouhotrvajícího úpadku, zatímco Rumuni z obce Borșa sice migrovali v období ekonomických potíží, těm však předcházela dlouhá éra neobvyklé prosperity. Více než padesát let trvající úpadek sociálního postavení bude mít na uvažování jedince silnější dopad než náhlý ekonomický propad spojený s předcházejícím obdobím ekonomického růstu, kdy je prosperita stále v živé paměti. Problémem tedy zůstává artikulace statusu samotných migrantů pouze v novém prostředí migrace a nedostatečný důraz na jejich interpretaci statusu v premigračním období. Tím se problematizuje i samotná dichotomizace premigračního a postmigračního sociálního postavení aktérů, obzvláště pokud autor zmiňuje sociální interakci generovanou ve specifických kontextech jako primární záměr knihy (s. 177).

Přesto je Anghelova kniha jedinečná rozsáhlým empirickým materiálem, důrazem na dlouhodobý výzkum i na snahu zachytit proměnu sociálního statusu u migrantů díky transnacionálním vztahům.

Anghel svým důrazem na popis individuálních příběhů migrantů dodává knize na čtivosti a zejména u rumunských migrantů v Itálii je zajímavé sledovat jejich dramatické životní osudy. Mnoho publikací věnujících se transnacionální migraci klade důraz na badatelskou perspektivu a Anghelova publikace je tak mimořádným počinem nejen díky snaze zachytit perspektivu aktérů a snaze popsat migraci z Rumunska do Německa a do Itálie, ale především díky snaze rekonceptualizovat dosavadní teorie migrace. Knihu tak lze i přes uvedený nedostatek jen doporučit.

Luděk Jirka

Jan Jandourek: *Průvodce šílené socioložky po vlastním osudu*

Portál, Praha 2014, 190 s.

Nestor české sociologie Ivo Možný má zajisté pravdu, tvrdí-li, že jeho obor „je právě v depresi, její meritorní výsledky jsou nevalné a zájem o ni klesá.“ Není to ovšem jen český případ, americký sociolog Peter L. Berger se proto vyjadřuje ještě ostřeji: sociologie už splnila své poslání a v současné podobě jí nezbývá nic jiného než zánik. Nehledě k dalším důvodům je ale porozumění fungování společnosti, namnoze skrytému, natolik lákavé, že nějaká forma sociologie určitě zůstane – stejně jako byla vlastně vždycky. Sám Berger k ní ostatně dodnes láká svým nepřekonatelným *Pozváním do sociologie*, jehož česká verze vyšla ve třech různých překladech/úpravách už čtyřikrát (naposledy v roce 2007). Upozorňuje však, že je jen pro „vyvolené“ – pro ty, kteří si s vláčky hrají

„jinak“ – a její „demokratizace“ by byla namnoze škodlivá samotným uživatelům.

Myslím, že publicista a dřívější vysokoškolský učitel sociologie (kromě mnoha jiného) Jan Jandourek přinejmenším dva výše uvedené aspekty jednoznačně podcenil. Po Bergerově *Pozvání* už zřejmě nejde napsat žádný „alternativní“ úvod do sociologie, který by se mu mohl přiblížit, natož vyrovnat, a současně je otázka, proč jej vlastně publikovat. „Demokratizace“ sociologického vědění nemůže přinést víc než další kroky k inferioritě a obsahovému zániku kdysi tak ambiciózní disciplíny: sociologii pokleslou na (dez-)interpretace populárních anket a kavárenské debaty o sociálních problémech by pak mohl provozovat vskutku každý. Hůře ještě, že Jandourek si zjevně nedal velkou práci ani s obsahem ani s „alternativním“ stylovým provedením svého „bedekru“.

Když psali G. B. Shaw a Pavel Tigrid, fungovaly genderové stereotypy i kognitivní hierarchie, jimž jsme si (nepříliš případně) navykli říkat tradiční, takže osvětová přednáška postaršího muže vůči mladé, poznáníchtivé krásce, převedená do „didaktické prózy“, ještě nikoho neurážela. Nahradit „inteligentní ženu“ „šilenou socioložkou“ je však kýč a vydávat to za popularizaci sociologie přinejlepším nepředloženo. Zvláště proto, že Jandourek vlastně (téměř) žádnou sociologii ve svém díle nevykládá. „Vidět pod povrch problémů a pochopit, že některé věci nemá člověk sám v rukou, ale že existují nějaké zákony a pravidelnosti, které jsou nad ním“ (s. 188), je sice pěkné a snad i lákavé, sociologie to však být může i nemusí. Dnešnímu sociologovi by ostatně nemělo připadat nepatřičné, vydají-li se na prázdninový pobyt dva páry a jedna „single“ (s. 5) – jaká

jiná věda než právě sociologie by si měla všimnout zásadních změn, respektive pluralizace v uspořádání partnerských vztahů a didakticky jich využít namísto kontinuity „tradičních“ modelů rodiny a učitelského působení?! „Moudrý stařec“ by nadto měl být skutečně moudrý, nejen rychle hledající ve Wikipedii (srov. výčet osob narozených v roce 1946 na s. 85, kde ještě k tomu jeden zpěvák „vypadl“).

V recenzované knize je však interpretace „otců zakladatelů“ (Comta, Marxe, Durkheima, Webera a Simmela) dost povrchní, i v rámci zvoleného žánru, a většinu dalšího textu pak už tvoří spíše sociální psychologie, zejména vývojová, s občasnými zájezdy do autorovi blízké oblasti teologie a náboženství. Ani kontext vývoje sociologie přitom není bezproblémový. Jistě lze napsat, že Karel Marx se za sociologa sám nepovažoval a sociologii dokonce příkře odmítal (s. 29), bylo by ale nezbytné dodat, proč tomu tak bylo a proč je naopak už dlouho považován za jednu ze zakladatelských postav oboru. O francouzské sociologii bych v žádném případě netvrdil, že se vyvíjela „uhlazeně a jednotně“ (s. 29; neplatilo to ani v období dominance durkheimovy školy), že recepce Maxe Webera ve Spojených státech na konci třicátých let nevrcholila (s. 61), nýbrž díky Talcottu Parsonsovi teprve začínala, že několikagenerační chicagskou školu určitě nelze ztotožnit se symbolickým interakcionismem (s. 64). Podobně není tak jednoduché říci, že většina současných českých náboženských konvertitů budou buď katolíci, nebo letniční protestanti (s. 158), nebo uvést mizivou důvěru v církve bez hlubšího vysvětlení (s. 163) – a připomínky, že zásadně klesá důvěra i členství v jakýchkoli sociálních organizacích.

Obávám-li se, že Jandourkova *Průvodce šílené socioložky po vlastním osudu* nebude číst nikdo jiný než studenti sociologie, jejichž většině bude ovšem k pramalému užítku – ať už proto, že jsou někde dál, nebo proto, že si s těmi vláčky hrají „normálně“ –, je to vlastně dobře. Škoda jen času, jež autor nezpochybnitelných argumentačních i publicistických kvalit mohl namísto psaní této knihy vynaložit na něco užitečnějšího.

Zdeněk R. Nešpor